

الگوی ساختاری مقاله و تحقیق

علی اصغر ماشینچی^۱ و مصطفی فرامرزی^۲ (نویسنده مسئول)

۱. استاد یار گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد، لامرد، ایران

Mashinchi56@gmail.com

۲. دبیر اداره آموزش و پرورش ناحیه سه شیراز- فوق لیسانس دانشگاه آزاد اسلامی لامرد، گروه علوم تربیتی، ایران

faramarzii1401@gmail.com

چکیده

سابقه و هدف: هر تحقیقی برای دستیابی به اهداف خاصی صورت می گیرد، این اهداف خود را در قالب مسأله تحقیق، نمودار می سازند و از طریق بیان آن، آشکار می شوند. اهداف تحقیق می توانند به دو صورت کلی و فرعی مطرح شوند. مواد و روشها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی تحلیلی^۱ است و پس از بررسی مفاهیم با ارائه نتایج به پیشنهادات کاربردی پرداخته شده است. روش تحقیق حاضر توصیفی و روش گردآوری اطلاعات آن، کتابخانه ای است. بدین صورت که از منابع کتابخانه ای نظیر: کتاب، مقاله، منابع خارجی و ... و آموخته های محقق استفاده شده است. یافته ها: از نظر این پژوهش در اجرای پژوهشهای علمی، پس از بیان مسئله تحقیق، پژوهشگر قصد خود را به صورت عملیاتی که از طریق مشاهده های عینی قابل دستیابی است، بیان می کند. در برخی از پژوهشها، محقق به جای طرح سؤالات پژوهشی یا فرضیه، فقط به بیان هدف می پردازد. این امر، معمولاً در تحقیقات کیفی به چشم می خورد. نتیجه گیری: از مباحث ایراد شده نتیجه گرفته می شود که محقق در انتخاب موضوع، باید به محدودیت های زمانی، اجرایی، اتفاقات، خسارت ها و مشکلات، در پیش رو دارد، آگاه باشد و با توجه به آن محدودیت ها، موضوعی را انتخاب کند تا باعث گمراهی در نتیجه گیری نشود. بعضی از تحقیقات، ممکن است فقط در زمان خاصی لازم باشند و یا ارزش اجرا داشته باشند و اگر در آن زمان اجرا نشوند، نتایج آنها در زمان دیگر، کاربردی ندارد. این نوع محدودیت ها در تحقیقات عملی و کاربردی، بیشتر مطرح هستند.

واژه های کلیدی: هدف تحقیق، موضوع تحقیق، سوال های تحقیق، پیشینه تحقیق، طرح تحقیق.

^۱ analytic-descriptive

مقدمه

باتوجه به نقش و اهمیت کارآفرینی و سابقه درخشان کارآفرینان در توسعه بسیاری از کشورها و باتوجه به مشکلات اقتصادی پختگی عنوان، حاکی از توان علمی نویسنده است و عنوان نامناسب ارزش مقاله را کم می کند. این عنوان ناظر به مسأله تحقیق و پرسش اصلی است. [۱] همچنین پوشش دهنده ی واژگان کلیدی است. پس باید گویا و رسا باشد، در عین حال اختصار، یک امتیاز است و کلمات باید بین سه تا هشت کلمه باشد. [۲] عنوان نباید اعم یا اخص از محتوای مقاله یا انتخابی از روی تعصب باشد. زمان انتخاب عنوان می تواند در ابتدا و یا پس از تکمیل مقاله باشد و در صورت تمایل می توان آن را در انتها تعویض کرد. از عناوین کلیشه ای باید پرهیز شود و در مقالات علمی، عنوان باید علمی و بدور از صنایع ادبی و دور از ابهام باشد [۳].

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع کیفی توصیفی و مروری تحلیلی می باشد که با جستجو در مقالات علمی و کتاب های مختلف و اینترنت به تدوین آن پرداخته شده است. از جمله مهم ترین موتورهای جستجو و پایگاه های اطلاعاتی معتبر مورد استفاده در این تحقیق عبارت بودن از: تحلیل محتوا یک شیوه پژوهشی است که برای تشریح عینی، منظم و کمی محتوای آشکار پیام های ارتباطی به کار می رود. این شیوه ابتدا در علوم ارتباطات به کار گرفته شد و در حال حاضر، بخصوص در سال های اخیر این شیوه پژوهش در سایر علوم، از جمله علوم تربیتی نیز مورد استفاده قرار گرفته است. تحلیل محتوا به اعتقاد بیشتر صاحب نظران روش پژوهشی است که برای بیان مفاهیم یا واژه های معینی در یک متن و یا مجموعه ای از متون استفاده می شود. برخی نیز آن را یک روش تجزیه و تحلیل داده ها می دانند. متن می تواند شامل کتاب، فصل یا فصل هایی از یک کتاب، نوشته ها، مصاحبه، گفتگو، عناوین و مقالات مطبوعات و اسناد تاریخی باشد.

مبانی نظری

ساختار یک تحقیق شامل موارد زیر می باشد:

- هدف تحقیق
- موضوع تحقیق
- سوال های تحقیق
- فرضیه تحقیق
- پیشینه تحقیق
- طرح تحقیق
- روش تحقیق
- نگارش تحقیق [۴].

هدف تحقیق:

هر تحقیقی برای دستیابی به اهداف خاصی صورت می گیرد، این اهداف خود را در قالب مسأله تحقیق، نمودار می سازند و از طریق بیان آن، آشکار می شوند. اهداف تحقیق می توانند به دو صورت کلی و فرعی مطرح شوند [۵]. در اجرای پژوهشهای علمی، پس از بیان مسئله تحقیق، پژوهشگر قصد خود را به صورت عملیاتی که از طریق مشاهده های عینی قابل دستیابی است، بیان می کند. در برخی از پژوهشها، محقق به جای طرح سؤالات پژوهشی یا فرضیه، فقط به بیان هدف می پردازد. این امر، معمولاً در تحقیقات کیفی به چشم می خورد [۶].

اهداف تحقیق به دو قسمت تقسیم می شوند:

الف) اهداف اصلی

هدف کلی به طور مستقیم، از مسأله پژوهش مشتق می شود و در واقع، اهداف کلی، خود پاسخ به مسأله تحقیق است که مشخص می کند پژوهش، چه چیزی را دنبال می کند [۷].

(ب) اهداف فرعی

اهداف فرعی تحقیق، از اهداف کلی آن نشئت می گیرند و می توان آنها را مسئله تفکیک شده پژوهش نیز نامید [۸]. محقق با بیان این اهداف، تصریح می کند که در تحقیق، چه انجام می شود و چه انجام نمی شود؟ هر پژوهشی می تواند چندین هدف فرعی داشته باشد [۹]. از آن جا که تمامی مراحل و اجزای تحقیق بایستی به صورت مجزا و مشخص و با کلمات دقیق، بیان شوند تا محقق بتواند آنها را در معرض آزمایش بگذارد می توان گفت که اهداف فرعی پژوهش، راهنمایی برای تهیه و تدوین ابزار گردآوری اطلاعات است. بنابراین، ضروری است که اهداف فرعی، به نحوی بیان شوند که بر علمی بودن نتایج پژوهش، تأکید داشته باشند و چارچوبی مناسب، برای تجزیه و تحلیل آماری ارائه دهند [۱۰].

موضوع تحقیق:

موضوع مجموعه واژگانی منتزع از مسأله یا سؤال اولیه تحقیق است [۱۱]، و دارای ویژگی های زیر است

1 کلی است، وسیع .

2 زمینه است. ابعاد مختلفی را در بر دارد. مثل دریا . .

3 مقدمه ورود به بحث و جست وجو است. موضوع، درگاه جست وجوست [۱۲].

پس از تشخیص ضرورت تحقیق، اولین مسأله ای که برای محقق وجود دارد، انتخاب موضوع تحقیق است. موضوع تحقیق، طرح یک مشکل است که محقق در جست جوی یافتن پاسخ و یا راه حل آن است. محقق نباید به امید این که موضوع خود را در اواسط کار مشخص کند، یک فعالیت پژوهشی را شروع کند [۱۳].

عوامل مؤثر در انتخاب موضوع تحقیق چیست؟

الف) کنجکاوی انسان

ب) نیاز و ضرورت

ج) بضاعت علمی

د) تجربه

ه) محدودیت ها [۱۴].

معیارهای انتخاب موضوع تحقیق:

1 موضوع تحقیق، باید نو و تازه باشد .

هر تحقیق، باید مسأله ای تازه را مورد بررسی قرار دهد. اگر چه در بعضی مواقع، تکرار تحقیق گذشتگان جهت مقایسه اثرات پدیده ای در دو محیط و یا در دو زمان، لازم است، اما همیشه نمی توان به استناد این ضرورت، به دنبال تکرار تحقیق گذشتگان رفت؛ بلکه هر تحقیق، باید حرفی تازه برای گفتن داشته باشد [۱۵].

2 اولویت داشته باشد

در هر زمان، مشکلات متعددی در جامعه و در پیش روی محقق است که حل همه آنها و تحقیق درباره آنها در زمان مشخصی، امکان پذیر نیست. در این صورت، برای انتخاب موضوع تحقیق، باید موضوعی انتخاب شود که دارای اولویت باشد [۱۶].

3 محدودیت دامنه تحقیق (نه خیلی کلی باشد و نه خیلی جزئی) .

یک موضوع تحقیقی، نه باید آن قدر کلی و مبهم باشد که نتوان آن را اجرا کرد و نه آن قدر جزئی باشد که ارزش اجرا نداشته باشد [۱۷]. به دو مثال زیر توجه کنید:

الف بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت جامعه (چنان که پیداست، موضوع پیشرفت جامعه موضوع کلی بسیار گسترده و کلی است .

ب (مقایسه پاداش ده هزار تومانی، در مقایسه با پاداش پانزده هزار تومانی، برای حضور به موقع کارمند در محل کار. موضوع خیلی جزئی این موضوع نیز چنان جزئی است که ارزش تحقیق ندارد .

4قابلیت اجرا داشته باشد .

بعضی موضوعات، فقط در حد ذهن انسان هستند و امکان اجرای آنها وجود ندارد و یا این که با شرایط موجود، مانند امکانات و فن آوری جدید، امکان انجام آنها وجود ندارد. در این صورت، چنین موضوعاتی، نباید انتخاب شوند [۱۸].

5داشتن بضاعت علمی .

محقق باید موضوعی را انتخاب کند که در زمینه آن، اطلاعات کافی داشته باشد [۱۹] .

6پیش بینی مشکلات و محدودیت ها .

محقق در انتخاب موضوع، باید به محدودیت های زمانی، اجرایی، اتفاقات، خسارت ها و مشکلات، در پیش رو دارد، آگاه باشد و با توجه به آن محدودیت ها، موضوعی را انتخاب کند تا باعث گمراهی در نتیجه گیری نشود. بعضی از تحقیقات، ممکن است فقط در زمان خاصی لازم باشند و یا ارزش اجرا داشته باشند و اگر در آن زمان اجرا نشوند، نتایج آنها در زمان دیگر، کاربردی ندارد. این نوع محدودیت ها در تحقیقات عملی و کاربردی، بیشتر مطرح هستند [۲۰] .

7مختصر و گویا بودن موضوع .

موضوع تحقیق، باید در حد امکان، ساده و بی پیرایه باشد و هیچ مطلب مبهمی نداشته باشد و به عبارت دیگر، موضوع باید مختصر، مفید و گویا باشد [۲۱] .

8موضوع تحقیق، نباید از بدیهیات باشد .

اگر موضوع تحقیق درباره با پدیده ای باشد که از اصول مسلم و پذیرفته شده برای همه باشد، این موضوع، از بدیهیات است و نباید انتخاب شود؛ زیرا پاسخ سؤالات مربوط به آن را همه می دانند و فعالیت تحقیقی در این زمینه، کاری بیهوده است [۲۲].

موضوع تحقیق

موضوع تحقیق باید چنان نوشته شود که در آن سؤالات زیر به روشنی پاسخ داده شوند:

1چه کسی؛ یعنی پژوهش در مورد چه کسی و یا چه کسانی انجام می شود؟

2چه متغیر و یا متغیرهایی؛ یعنی پژوهش در مورد چه متغیر یا متغیرهایی است و یا چه عواملی مورد تحقیق قرار می گیرند؟

3چگونه؛ یعنی پژوهش چگونه انجام می گیرد؟ آیا ارتباط بین دو یا چند متغیر تعیین می شود؟ آیا عواملی دستکاری و تأثیر آنها اندازه گیری می شود؟ آیا مقایسه دو پدیده است؟ آیا صرفاً توصیف پدیده هاست؟

4کجا؛ یعنی پژوهش در چه محیطی انجام می گیرد؟ .

5چه وقت؛ یعنی پژوهش در چه محدوده زمانی انجام می گیرد؟ [۲۳] .

ویژگی هایی که موضوع تحقیق

ویژگی هایی که موضوع تحقیق باید دارا باشد:

- به خوبی محتوای پژوهش را معرفی کند.
- در حد امکان فاقد عبارات اختصاری باشد.
- در حد امکان کوتاه و رسا باشد.
- فاقد قضاوت و القای مفاهیم باشد.
- به صورت سوالی عنوان نشود.
- به جامعه آماری مورد بررسی اشاره کند.
- به گونه ای جذاب و جالب توجه نوشته شود.

به ابتکار خاص موجود در تحقیق اشاره کند [۲۴].

سوال های تحقیق:

مسأله ی تحقیق، در مطالعات کیفی و کمی، می تواند به صورت سؤال بیان شود. شکل سؤالی بیان مسأله، غالباً ترجیح دارد؛ زیرا ساده و مستقیم می باشد و از نظر سادگی نیز محقق را برای ایجاد طرحی که به سؤال پاسخ دهد، هدایت می کند [۲۵].
سؤالات تحقیق را می توان در سه دسته ی زیر رده بندی کرد:

1- توصیفی. 2- رابطه ای. 3- تفاوتی .

1سؤال های توصیفی .

در این گونه سؤال ها، معمولاً از کلمات چگونه است، چیست، چه می باشد، استفاده می شود. بعضی از اوقات گزاره های مسأله، این عبارات را در بر ندارد؛ ولی به طور ضمنی، این عبارات از آنها استنباط می شود.

2سؤال های رابطه ای .

در این گونه سؤالها، چگونگی رابطه، دو یا چند متغیر مورد نظر قرار می گیرد. مثال: چه رابطه ای بین مفهوم خود و پیشرفت تحصیلی وجود دارد

3سؤال های تفاوتی .

این سؤال ها با تفاوت سطوح متغیرها سروکار دارند و معمولاً به صورت زیر بیان می شوند: آیا بین پیشرفت تحصیلی دختران و پسران پایه ی پنجم ابتدایی، تفاوتی وجود دارد؟ [۲۶].

فرضیه تحقیق:

راه حل پیشنهادی پژوهشگر برای پاسخگویی به مسأله و یا فرضیه عبارت است از یک جواب فرضی و یا در واقع، فرضیه، حدس زیرکانه، درباره ی چگونگی روابط بین چند متغیر چنان نتیجه می شود که اگر چنین رخ دهد، بیان کننده ی این مطلب است. از بررسی تعاریف گوناگون فرضیه، مشخص می شود که فرضیه، نوعی حدس است که زاینده ی درک و فهم پژوهشگر از اطلاعات جمعآوری شده درباره مبانی نظری و آزمایشی تحقیق است و نمی تواند فقط زاینده تخیلات محقق باشد [۲۷].

فرضیه ی تحقیق، حدس درباره ی رابطه ی دو یا چند متغیر است. فرضیه ها همواره به صورت جمله ی اخباری بیان می شوند و نشانگر نتایج مورد انتظار می باشد. فرضیه در تحقیق، اثبات و یا ابطال نمی شود؛ بلکه بر اساس داده های به دست آمده، تأیید یا رد می شود فرضیه ها به طور منطقی محتمل هستند و شواهد تجربی، محقق را قادر می سازد تا نتیجه بگیرد که تبیین از نظر احتمالی صحیح است و به طور منطقی، می توان آن را قبول کرد [۲۸].

تدوین فرضیه ها بر این دو اساس انجام می شوند:

1- مفاهیم و یا نظریه های مرتبط با مسأله .

2- مشاهده های تجربی ناشی از تحقیقات قبلی [۲۹].

ملاک های تدوین فرضیه ی تحقیق:

1 فرضیه باید به صورت یک جمله ی خبری، روشن و بدون ابهام بیان شود؛ مانند مثال زیر: .

مثال:

سؤال تحقیق: چه رابطه ای بین هوش دانشجویان و پیشرفت تحصیلی آنها وجود دارد؟

فرضیه تحقیق: دانشجویانی که باهوشترند، از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردارند یا دانشجویان دارای پشت کار بالا و هوش متوسط، از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردارند .

2 فرضیه باید رابطه بین دو یا چند متغیر را بیان کند. این رابطه، معمولاً مثبت و مستقیم است. .

مثال: دانشجویانی که انگیزه ی بیشتری دارند، در تحصیل، کامیاب تر هستند .

3 فرضیه باید قدرت تبیین داشته باشد. یعنی ارتباط بین متغیرها را به صورت منطقی تبیین کند؛ مانند .
مثال زیر:

سؤال تحقیق: آیا بین مطالعه ی صحیح و موفقیت در تحصیل، رابطه ای وجود دارد؟
فرضیه ی تحقیق: بین مطالعه صحیح و موفقیت در تحصیل، رابطه معناداری وجود دارد .
4 فرضیه باید قابل آزمون باشد؛ یعنی بتوان با جمع آوری اطلاعات و مشاهدات، آن را رد و یا تایید کرد و اگر فرضیه تأیید شد،
بتوان نتایجی از آن را پیشبینی کرد، مانند مثال زیر:
فرضیه ی نامناسب: دانشجویان باهوشتر، انسان های ارزشیتری هستند .
فرضیه ی مناسب: بین خلاقیت افراد در مطالعه و سرعت فراگیری، رابطه ی معناداری وجود دارد .
5 فرضیه باید مختصر و گویا یا بدون ابهام بیان شود [۳۰].

پیشینه تحقیق:

یک پژوهش گر، قبل از انجام تحقیق و بعد از انتخاب موضوع و تدوین عنوان و قبل از نگارش طرح تحقیق، نیاز دارد که با مراجعه به مدارک و اسناد، پیرامون موضوع و مسئله ای که برای تحقیق انتخاب کرده است، آگاهی خود را گسترش دهد؛ تا بتواند در پرتو اطلاعات به دست آمده، مسئله تحقیق و متغیر های خود را دوباره تعریف و معین کند و کرانه های آنها را مشخص سازد. این امر به او کمک می کند تا تحقیقات خود را در راستای مجموعه پژوهش های هم خانواده قرار دهد و آن را با دستاوردهای تحقیقاتی دیگران هماهنگ کند [۳۱].

هدف از بخش پیشینه تحقیق چیست؟

برقراری ارتباط منطقی میان اطلاعات پژوهش های قبلی با مسئله تحقیق .
دست یابی به چارچوب نظری و یا تجربی برای مسئله تحقیق .
آشنایی با روش های تحقیق مورد استفاده در پژوهش های گذشته [۳۲].
بهبتر است که این بخش، با ارائه خلاصه ای که در بر گیرنده نکات مهمی است، پایان گیرد. بررسی پیشینه تحقیق، توانایی محقق را در انتخاب اطلاعات مهم و ارتباط آنها با یافته های تحقیق، نشان می دهد و چارچوبی برای اجرای تحقیق، فراهم می آورد. باید توجه کرد که در ادبیات موضوع، آخرین دستاوردهای علمی، پیرامون مسئله، بررسی می شوند و در پیشینه تحقیق، تحقیقات مشابه، مورد بررسی قرار می گیرند از پیشینه تحقیق که در بسیاری از موارد، تحت عنوان سابقه تحقیق و ادبیات تحقیق آن یاد می شود، به تمام منابعی گفته می شود که با موضوع مورد بررسی و هدف های آن، ارتباط دارند و محقق به آنها مراجعه می کند. از این رو، هر گونه نظریه، قانون و بررسی قبلی درباره موضوع پژوهش را می توان جزء پیشینه آن منظور داشت. فراموش نکنیم که هر تحقیق، بر مبنای بدیهیاتی انجام می گیرد که در مطالعات قبلی، روشن شده است و تمام مطالعاتی که فرض ها و بدیهیات و خاستگاه تحقیق را به وجود آورده اند، جزء پیشینه تحقیق محسوب می شوند [۳۳].

نکاتی که باید در نوشتن پیشینه تحقیق دقت شود:

- انتخاب منابع اطلاعات مرتبط با مسئله تحقیق .
- ارائه مطالب از کلی به جزئی .
- اجتناب از بیان مطالب، به طور مجرد و بدون رابطه با یکدیگر.
- تنظیم مطالب به طور سازماندهی شده، همراه با روندهای منطقی .
- ارائه نتایج مطالعات قبلی و نقد آنها [۳۴].

طرح تحقیق:

طرح تحقیق، در واقع، قانون کار محقق است و هدف، محدوده کار، رؤوس مباحث، ابزارها و روش تحقیق، و حوزه منابع را روشن می‌سازد و مانع از پراکنده کاری و اتلاف وقت و نیرو می‌گردد. حتی در نوشته‌ها و مقالات تالیفی - نه صرفاً تحقیقی - هم، طرح مقاله امری لازم و اجتناب‌ناپذیر است. نوشته‌ای که بدون طرح انجام پذیرد، معمولاً بدون نظم و انسجام و دارای مطالب زاید و خارج از موضوع است محورهای اصلی بحث در اینگونه نوشته‌ها محو و مفقود است و نویسنده به روشنی نمی‌داند چه هدفی را دنبال می‌کند و در پی رد و اثبات چه مطلبی است. شایان ذکر است که طرح تحقیق و تالیف، به هیچ وجه منجمد و لا‌تغییر نیست؛ طرح اولیه در ضمن کار و حتی پیش از آن، ممکن است دچار تغییر و تحولاتی شود. محقق و نویسنده به تناسب مسائل جدیدی که برایش پیش می‌آید، یا به مناسبت فکر و اندیشه‌های نو که به ذهنش خطور می‌کند، می‌تواند در طرح تحقیق تجدید نظر کرده در آن تغییراتی دهد؛ اما در هر صورت، وجود طرح اجتناب‌ناپذیر است [۳۵].

روش تحقیق:

تحقیق در هریک از رشته‌های دانش بشری، روش خاص خود را می‌طلبد. نویسنده مقاله تحقیقی به تناسب رشته‌ای که دارد، روش خاصی را در امر تحقیق انتخاب می‌کند؛ اما در عین حال از برخی قواعد و روشهای عمومی نیز استفاده می‌کند که تقریباً در تمام مقاله‌های تحقیقی مشترک است [۳]. ابتدا با توجه به گروه خوانندگان و مخاطبان مقاله، باید گفت که از دیدگاهی، روش تحقیق به دو نوع میدانی و کتابخانه‌ای تقسیم می‌شود. در تحقیق میدانی که بیشتر به مسائل علم تجربی، اجتماعی و جامعه‌شناسی مربوط است، محقق با کاوش در نمونه‌های عینی و با تفحص و استقرا در گستره‌ای خاص به نتایج کلی می‌رسد. در این روش، کار محقق تحقیق روی افراد، اشیا و پدیده‌های خارجی در بیرون از محیط کتابخانه است؛ مصاحبه، مشاهده، گزارش و تحقیقات محلی در این روش، جایگاه خاصی دارد. اما در تحقیق کتابخانه‌ای، حوزه کار محقق، کتابخانه و اسناد و مدارک کتابخانه‌ای مثل کتاب، مجله، عکس و غیره است [۴].

محقق در این روش، معمولاً با محیط خارج و نمونه‌های عینی سروکار ندارد؛ بلکه مواد و منابع کارش، قبلاً توسط محققان دیگر ثبت و ضبط شده است و اینک او باید آنها را جستجو و پیدا کند. این روش، گاهی به نام روش تاریخی نیز شناخته می‌شود؛ زیرا خاصه محقق تاریخ با اینگونه روش کار می‌کند. شایان ذکر است که در برخی تحقیقات، ممکن است از هر دو روش استفاده شود؛ مثلاً نتیجه‌ای که با تحقیق میدانی به دست آمده، با مطالعات کتابخانه‌ای، استفاده از نظریات دانشمندان در آن زمینه، و بررسی سیر تاریخی و مقایسه‌ای نظریات مزبور تکمیل گردد؛ و یا تحقیقاتی که به روش کتابخانه‌ای صورت گرفته و منتج به نتایجی شده، با انتخاب محدوده خاصی از افراد مربوط به موضوع، و انجام تحقیقات میدانی در آن زمینه، استوارتر و مستندتر شود [۸].

اصلی‌ترین ابزار تحقیق در روش کتابخانه‌ای، کتاب و امثال آن است، لذا اولین گام مهم در این روش، انتقاد کتاب و اسناد مکتوب مورد استفاده است. در واقع، محقق باید کتاب شناس باشد؛ یعنی بتواند کتاب را ارزیابی و میزان اعتبار آن را تعیین کند. هر قدر وی در این امر توانا تر باشد، تحقیقش از ارزش بالاتری برخوردار خواهد بود. وقتی که محقق از مطالب کتاب خاصی استفاده می‌کند، اولاً باید از صحت انتساب کتاب و مطالبش به نویسنده مطمئن باشد. ثانیاً اطمینان حاصل کند که مطالب مورد استفاده، دقیقاً، به همان گونه است که نویسنده مزبور نوشته و ارائه کرده است؛ یعنی دخل و تصرفی در آن صورت نگرفته است. اگر چنین اطمینانی حاصل نشود، در واقع تمام تحقیقات و نتایجی که بر مبنای اقوال موجود در آن کتاب به دست می‌آید، از درجه اعتبار ساقط است [۱۲].

نگارش تحقیق:

نکات مهم در نگارش متن تحقیق:

1. باید توجه داشت که متن تحقیق پایانی یک متن علمی است، بنابراین باید با زبان علمی نگاشته شود.
2. روان بودن و رسایی متن: از به کارگیری واژه‌های نامأنوس، عبارات پیچیده و نامفهوم، جملات طولانی و ... پرهیز شود.

3. پرهیز از بهکارگیری واژه‌های غیر فارسی در متن و چکیده: از بهکاربردن واژه‌های عربی، انگلیسی و... در متن خودداری شود. اگر لازم بود واژه‌های نوشته‌شده معادل فارسی آن را در متن اصلی نوشته و با شماره مشخص کنند و در پاورقی، عربی یا لاتین آن واژه نگاشته شود. مثال به معنای عقلانی، منطقی. در متن واژه عقلانی یا منطقی می‌نویسیم و بعد شماره rational می‌زنیم و در پاورقی انگلیسی آن را می‌آوریم.

4. پرهیز از قلم فرسایی طولانی و بی‌پهلو و عدم بهکارگیری واژه‌های احساسی

5. رعایت علائم نگارشی و ویرایشی در متن: حداقل اصول اولیه نگارش دستور زبان

6. تطابق محتوا با عنوان: محقق بایستی مطالب محتوایی را در راستای عنوانی که انتخاب کرده و تصویب شده است و همچنین مطابق با طرح تفصیلی که تدوین نموده است بنویسد و از مطالب غیرضروری پرهیز نماید.

7. نگارش و بازنویسی محتوا به قلم محقق: مجموعه مطالب و عباراتی که نقل قول مستقیم از منبعی است که اگر آن مطالب از متن حذف و شود، نباید ساختار کلی تحقیق را تشکیل دهد. به گونه‌ای برداشته شود، ساختار کلی تحقیق آسیب بیند [۲۳].

بحث و نتیجه‌گیری

از مباحث فوق نتیجه گرفته می‌شود که طرح تحقیق، در واقع، قانون کار محقق است و هدف، محدوده کار، رؤوس مباحث، ابزارها و روش تحقیق، و حوزه منابع را روشن می‌سازد و مانع از پراکنده کاری و اتلاف وقت و نیرو می‌گردد. حتی در نوشته‌ها و مقالات تالیفی - نه صرفاً تحقیقی - هم، طرح مقاله امری لازم و اجتناب‌ناپذیر است. نوشته‌ای که بدون طرح انجام پذیرد، معمولاً بدون نظم و انسجام و دارای مطالب زاید و خارج از موضوع است محورهای اصلی بحث در اینگونه نوشته‌ها محو و مفقود است و نویسنده به روشنی نمی‌داند چه هدفی را دنبال می‌کند و در پی رد و اثبات چه مطلبی است. شایان ذکر است که طرح تحقیق و تالیف، به هیچ وجه منجمد و لا یتغیر نیست؛ طرح اولیه در ضمن کار و حتی پیش از آن، ممکن است دچار تغییر و تحولاتی شود. محقق و نویسنده به تناسب مسائل جدیدی که برایش پیش می‌آید، یا به مناسبت فکر و اندیشه‌های نو که به ذهنش خطور می‌کند، می‌تواند در طرح تحقیق تجدید نظر کرده در آن تغییراتی دهد؛ اما در هر صورت، وجود طرح اجتناب‌ناپذیر است.

این مطالعه نشان داد، تحقیق در هر یک از رشته‌های دانش بشری، روش خاص خود را می‌طلبد. نویسنده مقاله تحقیقی به تناسب رشته‌ای که دارد، روش خاصی را در امر تحقیق انتخاب می‌کند؛ اما در عین حال از برخی قواعد و روش‌های عمومی نیز استفاده می‌کند که تقریباً در تمام مقاله‌های تحقیقی مشترک است. ابتدا با توجه به گروه خوانندگان و مخاطبان مقاله، باید گفت که از دیدگاهی، روش تحقیق به دو نوع میدانی و کتابخانه‌ای تقسیم می‌شود. در تحقیق میدانی که بیشتر به مسائل علم تجربی، اجتماعی و جامعه‌شناسی مربوط است، محقق با کاوش در نمونه‌های عینی و با تفحص و استقرا در گستره‌ای خاص به نتایج کلی می‌رسد. در این روش، کار محقق تحقیق روی افراد، اشیا و پدیده‌های خارجی در بیرون از محیط کتابخانه است؛ مصاحبه، مشاهده، گزارش و تحقیقات محلی در این روش، جایگاه خاصی دارد. اما در تحقیق کتابخانه‌ای، حوزه کار محقق، کتابخانه و اسناد و مدارک کتابخانه‌ای مثل کتاب، مجله، عکس و غیره است.

منابع و مأخذ

۱. افراخته، سقا (۱۳۹۳). طراحی فرایند جامع برنامه‌ی درسی نظام تربیت و آموزش سپاه، معاونت تحقیقات غیر صنعتی، طرح شهید مطهری.
۲. ایزدی طامه، احمد (۱۳۹۳). مطالعه و تدوین مبانی زیست‌شناختی، مبانی فلسفی و مبانی فن‌شناختی تربیت و آموزش در سپاه، معاونت تحقیقات غیر صنعتی، طرح شهید مطهری.
۳. بی‌بی، ارل (۱۳۹۲ش)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه: دکتر رضا فاضل، تهران، انتشارات سمت، ویرایش یازدهم، چاپ نهم.

۴. بورگ، والتر و همکاران (۱۳۸۲ش)، روش های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان شناسی، ترجمه: احمدرضا نصر و همکاران، تهران، انتشارات سمت و دانشگاه شهید بهشتی.
۵. پروند، محمدحسن، مقدمات برنامه ریزی آموزشی و درسی، تهران: انتشارات صحیفه، ۱۳۶۹.
۶. پورظهیر، تقی (۱۳۷۹). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، انتشارات آگاه.
۷. پورظهیر، علی‌نقی، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۶۹.
۸. دیباواجاری و همکاران (۱۳۹۰). مفهوم‌پردازی الگوهای برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی (تجربیات و دستاوردها)، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، شماره ۳۰.
۹. رجبی‌پور، محمود (۱۳۹۰). طراحی و اعتبار بخشی الگوی برنامه‌ی درسی دروس حقوق مقطع کارشناسی رشته انتظامی دانشگاه علوم انتظامی، رساله دکتری تخصصی رشته علوم تربیت، برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی (تربیت مربی).
۱۰. ساروخانی، ب (۱۳۸۲)، روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اقتصادی، تهران، چاپ هشتم
۱۱. سرمد، زهره و دیگران (۱۳۷۸)، روش های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه، تهران، چاپ دوم
۱۲. طالبی، سعید و همکاران (۱۳۹۳). اصول برنامه‌ریزی درسی. تهران: دانشگاه پیام نور.
۱۳. عباس زادگان، سیدمحمد (۱۳۷۶). اصول و مفاهیم اساسی در برنامه‌ریزی درسی، انتشارات اسوه.
۱۴. فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۹۳). اصول و مفاهیم اساسی برنامه‌ریزی درسی، تهران: علم استادان.
۱۵. فیوضات، یحیی، مبانی برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، تهران: مؤسسه نشر ویرایش، ۱۳۷۵.
۱۶. کافمن، راجر و هرمن، جری (۴). برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی. بازاندیشی، بازسازی ساختارها، بازآفرینی، ترجمه: فریده مشایخ و عباس بازرگان، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۷۴.
۱۷. گالن سیلور، جی و دیگران (۴). برنامه‌ریزی درسی برای تدریس و یادگیری، ترجمه: غلامرضا خوی نژاد، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲.
۱۸. لوی، الف (۴). مبانی برنامه‌ریزی آموزشی - برنامه‌ریزی درسی در مدارس، ترجمه: فریده مشایخ، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۷۵.
۱۹. لوی، الف (۱۳۶۹). برنامه‌ریزی درسی مدارس، ترجمه فریده مشایخ انتشارات مدرسه، چاپ چهارم.
۲۰. مشایخ، فریده (ترجمه)، برنامه‌ریزی درسی در مدارس، تهران: انتشارات دفتر امور کمک آموزشی، ۱۳۸۱.
۲۱. مشایخ، فریده (ترجمه)، فرآیند برنامه ریزی آموزشی، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۷۴.
۲۲. ملکی، حسن، برنامه‌ریزی درسی (راهنمای عمل)، مشهد: پیام اندیشه، ۱۳۸۰
۲۳. ملکی، حسن (۱۳۸۸). برنامه‌ریزی درسی (راهنمای عمل)، انتشارات مدرسه، چاپ نهم.
۲۴. ملکی، حسن (۱۳۹۱). مقدمات برنامه‌ریزی درسی، انتشارات سمت، چاپ ششم.
۲۵. مومنی مهموئی و همکاران (۱۳۸۷). برنامه‌ی درسی مبتنی بر شایستگی در آموزش عالی؛ پژوهش‌نامه تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد شماره هفدهم.

26. Butler, G., Heslop, S. and Kurth, L. (2015) A Ten-Step Process for Developing Teaching Units: americanenglish.state.gov/english-teaching-forum

27. Goldfinch, T. (2008) Initiating curriculum Review: The Chilean Experience

28. Hewitt, Thomas, W. (2006) Understanding and Shaping Curriculum, Sage press, Inc.

29. Hicks, K. (2007) Curriculum in higher education in Australia- Hello? Paper presented at 30th HERDSA Annual Conference. 8-11 July 2007 Adelaide, Australia. Available at: www.herdsa.org.au/wpcontent/uploads/conference/2007/PDF/R/p227.pdf.

30. Oliva, Peter, F. (2010) Developing curriculum, Pearson Education, Inc

31. Seel, N. M. and Dijkstra, S (2008) Curriculum, Plans and Processes of Instructional Design: International Perspectives. Taylor & Francis e-Library.
32. Smith and Kelly(2005) Curriculum Theory and Practice (4ed) , London: Paul Chapman.
33. Soleymanpoor, J. (2012). Presenting a Model for Compiling Teacher Training Curriculum Development, Intl. Res. J. Appl. Basic. Sci. Vol., 3 (S), 2853-2860.
34. Strunga A. , Bunaiasu C. , Stefan M. (2013). Curriculum Preferences Patterns of Education Sciences Students from the University of Craiova, Procedia - Social and Behavioral Sciences 78 , 140 – 144
35. Wolf, P. (2007) Curriculum Development in Higher Education: Faculty-Driven Processes and Practices. Jossey-Bass